

Rapport om
nasjonal prøve 2010

Lesing 5. trinn

Lesesenteret
Universitetet i Stavanger

Den nasjonale prøven i lesing på 5. trinn 2010

Oddny Judith Solheim, Atle Skaftun og Bente Rigmor Walgermo
Lesesenteret
Universitetet i Stavanger

Innhold

Validitet: prøvens forankring i kunnskapsløftet.....	5
Resultater på tekstnivå	8
Resultater på oppgavenivå.....	8
Lesemåte/aspekt	10
Oppgaveformat.....	10
Kjønnforskjeller	10
Kjønnforskjeller på tekstnivå.....	12
Kjønnforskjeller knyttet til aspekter ved lesing og oppgaveformat.....	12
Kjønnforskjeller på oppgavenivå.....	12
Blanke svar	13

Tabell 1: Tekster, tekstdomener, sjanger og aktuelle fagområder.....	4
Tabell 2: Tekster og oppgaver i leseprøven.....	6
Tabell 3: Tekster i prøven etter økende vanskegrad.....	7
Tabell 4: Fordeling av oppgaver på aspekt ved lesing og oppgaveformat.....	7
Tabell 5: Prøvens letteste oppgaver.....	8
Tabell 6: Prøvens vanskeligste oppgaver.....	8
Tabell 7: Resultater fra ulike lesemåter.....	9
Tabell 8: Resultater fra ulike oppgaveformat.....	9
Tabell 9: Prosentvis fordeling på mestringsnivå, jenter og gutter.....	10
Tabell 10: Tekster i prøven etter synkende kjønnsforskjell.....	11
Tabell 11: Resultater for jenter og gutter for ulike oppgavetyper og oppgaveformat.....	11
Tabell 12: Oppgaver i leseprøven med størst kjønnsforskjell.....	11
Tabell 13: Gutte- og jenteoppgaver definert ved sortering etter kjønnsdifferanse.....	12

FIGUR LISTE

Figur 1: Kjønnfordeling på mestringsnivå.....	10
Figur 2: Prosentandel blanke svar for hver oppgave fordelt på kjønn.....	12

VEDLEGG

Vedlegg 1: Oppgaver.....	14
Vedlegg 2: Oversikt over tekniske detaljer.....	20
Vedlegg 3: Mestringsbeskrivelser.....	21

Denne rapporten er basert på resultatene fra alle de 54 898 elevene som gjennomførte nasjonal prøve i lesing på 5. trinn i september 2010. Prøven besto av et hefte med seks tekster og 30 oppgaver, og prøvetiden var 90 minutter. Resultatene i denne rapporten blir presentert i form av p-verdier, det vil si prosentandel elever som fikk godkjent svar på hver oppgave. Det blir rapportert gjennomsnittlige p-verdier for alle elevene, for gutter og for jenter, både samlet for hele prøven og for hver enkelt oppgave. Oppgavene er også kategorisert etter ulike kriterier både på tekst- og oppgavenivå, og det blir oppgitt resultater totalt og for gutter og jenter basert på disse kriteriene.

Validitet: prøvens forankring i kunnskapsløftet

Nasjonale prøver i lesing skal kartlegge i hvilken grad elevenes leseferdigheter er i samsvar med Kunnskapsløftets kompetansemål der leseferdigheter er integrert. Dette innebærer at nasjonale prøver i lesing på norsk ikke er en prøve i *norskfaget*, men en prøve i *lesing* som grunnleggende ferdighet, det vil si som del av den kompetansen elevene skal utvikle i alle fag. Begrensninger i forhold til dette er antallet tekster i prøven og prøvens lengde. Siden prøven gjennomføres tidlig på femte trinn, bygger den på kompetansemålene for de ulike fagene etter fjerde trinn i Kunnskapsløftet. Disse målene er relativt lite spesifikke for hvilke leseferdigheter som kan forventes av en elev i femte klasse. Tekstutvalg og oppgaver representerer vår fortolkning av målformuleringene i ulike fag. Kunnskap om femteklassingens leseferdigheter ligger også til grunn for utvalget.

En oversikt over tekstene som var med i prøven, med opplysninger om tekstdomene, sjanger og aktuelle fagområder er gitt i tabell 1.

Tabell 1: Tekster, tekstdomener, sjangrer og aktuelle fagområder

Tekster	Tekstdomener og sjangere	Aktuelle fagområder
Har hundre tenner	Sakprosa for barn/ moderne faktatekst for barn	Naturfag
En fin tid	Skjønnlitteratur/ novelle	Norsk
Tv-oversikt	Tabell	Samfunnsfag, matematikk
Hva er en orkan	Sakprosa for barn/ tradisjonell faktatekst for barn	Naturfag
Jeg lager meg et nytt språk	Skjønnlitteratur/ dikt	Norsk
Krokodilletårer	Sakprosa for barn/ anekdotisk faktaformidling for barn	Naturfag, samfunnsfag

Som det framgår av tabellen kan flere av tekstene i utvalget knyttes til mer enn ett fag. Grunnlaget for denne tilknytningen til fag kan være tematisk eller formell. "Har hundre tenner, men kan ikke tygge" og "Krokodilletårer" handler begge om dyr og biologi, og knytter seg på den måten til naturfagets kunnskapsinnhold. "Orkan" handler også om naturfenomener, som tittelen tydelig indikerer. Som fagformidling demonstrerer tekstene ulike former. De to første er begge gjennomsyret av en leken og undrende tilgang til temaet som gjør at tekstene har en tydelig formidlende stemme. "Har 100 tenner" gir kunnskap om krokodiller ved å ta utgangspunkt i skarpe tenner som fascinasjonsobjekt. Dette er et bevisst formvalg som synes å hvile på en vilje til å fengsle ved nye tilganger til velkjente fenomener. "Krokodilletårer" formidler kunnskap om hvordan og hvorfor ulike dyrearter – mennesket inkludert – skiller ut væske. Utgangspunktet er tårer som kulturelt fenomen, og krokodilletårer som metafor. Mellom forklaringen av kroppsfunksjoner og kulturelle forestillinger byr teksten på underholdning og undring. "Orkan" er en mer tradisjonell fagboktekst, som definerer og forklarer ulike aspekter ved temaet i brødteksten, gir detaljinformasjon om spesifikke områder i rammetekst eller tabeller, og ledsages av bilder og bildetekst. Alle disse tekstene er sammensatte tekster i den forstand at de utnytter ulike semiotiske ressurser.

”En fin tid” og ”Jeg lager meg et nytt språk og skriver et dikt” er begge skjønnlitterære tekster – henholdsvis en kort novelle og et dikt – og slik sett tradisjonelle norskfaglige tekster.

Novellen refererer i korte trekk ytre handling som leder fram til hoveddelen av teksten – et barns tanker mens doktoren syr igjen et kutt, tanker om mye omsorg og oppmerksomhet i nærmeste framtid. Teksten er tett på et barnlig perspektiv og en barnlig opplevelsesverden. Diktet leker med diktet som genre på mange nivå. Alle diktets ytre kjennetegn er på plass – fast strofebygning, rim og rytme – samtidig som tittelen forteller at teksten skal forstås som et dikt. Tittelen gir også forklaringen på hvorfor diktet inneholder ord uten mening i noe kjent språk. Teksten demonstrerer sin egen tekstlighet, kan man si, og på en leken måte inviterer den til refleksjon omkring teksters form.

TV-oversikten har naturlig nok ingen direkte faglig tilknytning. Ikke desto mindre inviterer teksten til samfunnsfagsrelevant refleksjon omkring TV som kulturelt speilbilde, og tabellformatet med kombinasjon av tall og tekst aktiverer en matematikkfaglig form for lesing.

På samme måten som i forhold til utvalget av tekster, er også oppgavene konstruert med utgangspunkt i læreplanene i de ulike fagene (oppgaver er gjengitt i vedlegg 1). Kompetansemål der leseferdigheter er integrert legger vekt på å finne fram til informasjon; tolke og forstå tekster; og reflektere over og vurdere tekstene som helhetlige størrelser. Disse tre aspektene ved lesing ligger til grunn for prøvekonstruksjonen, og alle oppgavene i prøven er kategorisert i forhold til disse lesemåtene. Noen spørsmål krever at eleven finner fram til informasjon som er eksplisitt uttrykt i teksten. Andre spørsmål krever at eleven selv kommer med tolkninger, begrunnelser, refleksjoner eller vurderinger. Å tolke kan innebære å binde sammen setninger, å sammenholde informasjon som finnes ulike steder i teksten, eller å lese mellom linjene. Forståelsen av teksten innebærer at eleven får oversikt over tekstens innhold og mening. Refleksjon over tekstens form og innhold forutsetter forståelse for teksten som helhet, men innebærer samtidig at eleven tar i bruk sin egen kunnskap. ”Å forstå og tolke” er representert med flere oppgaver enn de to andre lesemåtene. Det er 9 oppgaver i kategorien ”Å finne eksplisitt gjengitt informasjon”, 16 i kategorien ”Å forstå og tolke” og 5 i kategorien ”Å reflektere og vurdere”. Tolkingsoppgaver er en sammensatt kategori – det kan handle om inferens innenfor et avsnitt, om å kombinere informasjon fra flere steder eller tolking i mer tradisjonell forstand – noe som gjør det meningsfylt at det er flest oppgaver i denne kategorien.

Innenfor hver av de tre lesemåtene finnes det oppgaver med forskjellig vanskegrad og forskjellig format: flervalgsoppgaver, komplekse flervalgsoppgaver og åpne oppgaver. En flervalgsoppgave (*multiple-choice*) kan ha ulike utforminger. I nasjonale prøver er flervalgsoppgave utformet med et spørsmål og fire ulike svaralternativer. Eleven skal velge det svaralternativet som gir det riktige svaret på det oppgaven spør om. Komplekse flervalgsoppgaver (*complex multiple choice*) består av flere spørsmål, for eksempel en liste med utsagn som skal vurderes som riktige eller gale. Mens flervalgsoppgaver innebærer at eleven skal velge mellom på forhånd oppgitte svaralternativ, innebærer en åpen oppgave (*constructed response*) at eleven selv skal formulere et skriftlig svar på en oppgave.

Tabell 2 gir en oversikt over tekster og oppgaver i prøven. I tilknytning til den enkelte teksten blir det oppgitt hvilken teksttype eller sjanger teksten tilhører eller kan kategoriseres under. I tilknytning til den enkelte oppgaven blir det oppgitt hvilken av de tre lesemåtene oppgaven representerer, hvilket oppgaveformat oppgaven er utformet i, prosentandel som besvarer oppgaven riktig (alle, jenter og gutter) samt forskjellen mellom andelen jenter og gutter som

besvarer oppgaven riktig uttrykt i prosent (dif). Vedlegg 2 inneholder tekniske detaljer for alle oppgavene.

Tabell 2: Tekster og oppgaver i leseprøven. Oversikt, beskrivelse og gjennomsnittlige resultater for alle, jenter og gutter oppgitt i prosent.

Nr	Tekst	Teksttype	Lese- måte/ Aspekt	Oppgave- format	P-verdi alle	P-verdi jenter	P-verdi gutter	Dif
1	Har 100 tenner	Fagtekst	Finne	Flervalg	72	72	71	1
2	Har 100 tenner	Fagtekst	Finne/Tolke	Flervalg	82	82	81	1
3	Har 100 tenner	Fagtekst	Tolke	Flervalg	79	79	78	1
4	Har 100 tenner	Fagtekst	Tolke	Komp. flervalg	31+25 ¹	32+27	31+23	1+4
5	Har 100 tenner	Fagtekst	Finne	Åpen	66	67	64	3
6	Har 100 tenner	Fagtekst	Finne/Tolke	Flervalg	76	77	75	2
Gjennomsnitt for Har hundre tenner					65	66	63	3
7	En fin tid	Novelle	Reflektere	Flervalg	53	57	49	8
8	En fin tid	Novelle	Tolke	Flervalg	84	87	81	6
9	En fin tid	Novelle	Tolke	Åpen	43	47	38	9
10	En fin tid	Novelle	Tolke	Flervalg	57	62	53	9
11	En fin tid	Novelle	Tolke	Komp. flervalg	81	83	79	4
Gjennomsnitt for En fin tid					64	67	60	7
12	Tv-oversikt	Tabell	Finne	Åpen	84	84	84	
13	Tv-oversikt	Tabell	Tolke	Flervalg	58	56	60	-4
14	Tv-oversikt	Tabell	Tolke	Flervalg	81	84	78	6
15	Tv-oversikt	Tabell	Tolke	Åpen	27	25	28	-3
16	Tv-oversikt	Tabell	Finne/Tolke	Åpen	43	41	44	-3
17	Tv-oversikt	Tabell	Tolke	Åpen	54	57	50	7
18	Tv-oversikt	Tabell	Tolke	Åpen	68	69	67	2
Gjennomsnitt for TV-oversikt					59	59	59	
19	Orkan	Fagtekst	Finne	Flervalg	79	79	79	
20	Orkan	Fagtekst	Finne	Åpen	72	74	69	5
21	Orkan	Fagtekst	Finne/Tolke	Flervalg	68	70	65	5
22	Orkan	Fagtekst	Tolke	Komp. flervalg	54+10	54+10	55+10	-1+
23	Orkan	Fagtekst	Tolke	Flervalg	37	39	35	4
24	Orkan	Fagtekst	Tolke	Flervalg	35	36	34	2
Gjennomsnitt for Orkan					52	53	51	2
25	Jeg lager	Dikt	Reflektere	Åpen	40	45	36	9
26	Jeg lager	Dikt	Reflektere	Åpen	74	77	71	6
27	Jeg lager	Dikt	Reflektere	Flervalg	46	47	45	2
Gjennomsnitt for Jeg lager meg et nytt språk					53	56	50	6
28	Krokodilletårer	Fagtekst	Tolke	Flervalg	61	63	59	4
29	Krokodilletårer	Fagtekst	Tolke	Komp. flervalg	30+22	31+22	30+21	1+1
30	Krokodilletårer	Fagtekst	Reflektere	Flervalg	46	46	46	
Gjennomsnitt for Krokodilletårer					45	46	44	2
Totalt					57.5	59	56	3

¹ For komplekse flervalgsoppgaver oppgis p-verdier som viser til prosentandelen elever som fikk henholdsvis 1 og 2 poeng på oppgaven.

Resultater på tekstnivå

Den gjennomsnittlige p-verdien på hele prøven var 57,5. En elev med gjennomsnittlig resultat fikk med andre ord 57,5 prosent av totalt oppnåelige poeng. 2010-prøven var altså noe vanskeligere enn prøvene i 2008 og 2009, som hadde en vanskegrad på 62. Elever på 5. trinn er på forskjellig nivå når det gjelder lesing, og for å fange opp disse forskjellene har tekstene ulik lengde og vanskegrad. Tabell 3 gir en oversikt over de ulike tekstens vanskegrad slik denne kommer til uttrykk i p-verdi. De to letteste tekstene var ”Har hundre tenner, men kan ikke tygge” med en p-verdi på 65 og ”En fin tid” med en p-verdi på 64. Den vanskeligste teksten var ”Krokodilletårer” med en p-verdi på 45. ”Tv-oversikt” hadde vanskegrad rundt gjennomsnittet for prøven som helhet (59), mens de to siste tekstene – Hva er en orkan (52) og ”Jeg lager meg et nytt språk” (53) var noe vanskeligere.

Tabell 3: Tekster i prøven etter økende vanskegrad

Tekst	P-verdi alle
Har hundre tenner	65
En fin tid	64
Tv-oversikt	59
Jeg lager meg et nytt språk	53
Hva er en orkan	52
Krokodilletårer	45

Resultater på oppgavenivå

Oppgavene måler tre aspekter ved lesing – å finne informasjon, å tolke, og å reflektere over tekstens form og innhold – og er konstruert i tre ulike formater – åpne oppgaver (CR), flervalgsoppgaver (MC), og komplekse flervalgsoppgaver (CMC). Fordeling av oppgavene på aspekt ved lesing og format framgår av tabell 4.

Tabell 4: Fordeling av oppgaver på aspekt ved lesing og oppgaveformat

	Finne	Tolke	Reflektere	Sum
CR	4	4	2	10
MC	5	8	3	16
CMC		4		4
Sum	9	16	5	30

Oppgavenes p-verdier spenner fra 10 til 84. I kategorien ”Å finne eksplisitt fremstilt informasjon” spenner vanskegraden på oppgavene mellom 43 og 84, i kategorien ”Å forstå og tolke” spenner vanskegraden på oppgavene mellom 10 og 84, mens oppgavene i kategorien ”Å reflektere og vurdere” har vanskegrader mellom 40 og 74.

De letteste oppgavene i prøvesettet var oppgavene 8, 12, 2, 11 og 14 (se tabell 5). Alle disse oppgavene ble besvart riktig av mer enn 80% av elevene. I prøven som helhet mangler det oppgaver som fungerer som såkalte *icebreakers*, dvs. oppgaver som besvares riktig av nesten alle elevene (90-95%).

Tabell 5: Prøvens letteste oppgaver

Nummer	Tekst	Lesemåte/ Aspekt	Oppgaveformat	P-verdi alle
8	En fin tid	Tolke	Flervalg	84
12	Tv-oversikt	Finne	Åpen	84
2	Har hundre tenner	Finne/Tolke	Flervalg	82
11	En fin tid	Tolke	Kopl. flervalg	81
14	Tv-oversikt	Tolke	Flervalg	81

Oppgave 8 besvares riktig av 84% av elevene og er knyttet til novellen ”En fin tid”. I denne tolkningsoppgaven må elevene knytte egne erfaringer med oppmuntrende blunk og omsorg fra en voksen til beskrivelsen av en situasjon mellom far og barn i teksten. Også den komplekse flervalgsoppgaven knyttet til denne teksten besvares riktig av over 80% av elevene. I denne oppgaven må elevene besvare fire delspørsmål riktig. De fire deloppgavene krever på ulike måter at elevene klarer å gjøre forholdsvis enkle inferenser.

To av prøvens letteste oppgaver er knyttet til teksten ”Tv-oversikt”. Oppgave 12 som besvares riktig av 84% av elevene ber elevene om å identifisere starttidspunktet for tv-sendingene den aktuelle dagen, mens oppgave 14, som besvares riktig av 81% av elevene, krever at elevene identifiserer hvilke programposter i tv-oversikten som er på samisk. Den første av disse to oppgavene krever at elevene skal finne informasjon ett sted i ”tabellen”, og er derfor kategorisert som en finneoppgave. Den andre oppgaven krever at elevene ”skanner” teksten for deretter å identifisere og sammenholde informasjon fra ulike steder i ”tabellen”, og er derfor kategorisert som en tolkeoppgave.

Oppgave 2 besvares riktig av 82% av elevene og er hentet fra teksten ”Har hundre tenner” som samlet fremstår som prøvens letteste tekst. I oppgave 2 må elevene gjøre en enkel inferens mellom innholdet i to setninger for å finne svar på hvorfor krokodillen slenger byttet fram og tilbake.

De vanskeligste oppgavene i prøvesettet var oppgavene 22, 29, 4 og 15 (se tabell 6). Disse oppgavene ble besvart riktig av mindre enn 30% av elevene.

Tabell 6: Prøvens vanskeligste oppgaver

Nummer	Tekst	Lesemåte/ Aspekt	Oppgaveformat	P-verdi alle
22	Hva er en orkan?	Tolke	Kompl. flervalg	10
29	Krokodilletårer	Tolke	Kompl. flervalg	22
4	Har hundre tenner	Tolke	Kompl. flervalg	25
15	Tv-oversikt	Tolke	Åpen	27

De tre første av disse oppgavene er alle ”det andre poenget” i CMC-oppgaver som gir to poeng. For å få to poeng på disse oppgavene må alle deloppgavene som inngår i oppgaven besvares riktig. På oppgave 4 får 25 % av elevene 2 poeng mens 31 % av eleven får 1 poeng. Dvs. at 56 % får 1 poeng eller mer på denne oppgaven. På oppgave 22 er fordelingen på 1 og 2 poeng 54 + 10 % og på oppgave 29 er den 30 + 22 %.

Oppgave 15 er en CR-oppgave. Oppgaven spør om hvor mye TV-sendetid som er på samisk denne dagen. Oppgaven impliserer altså en kombinasjon av lesing og regning. 27 % av elevene svarer rett på denne oppgaven. Det synes rimelig å anta at det er den stegvise

framgangsmåten med å identifisere programposter hvor ordet ”samisk” forekommer samt beregne hvor lang tid hvert av programmene varer, for så endelig å summere disse tallene som bidrar til vanskegraden. Hver for seg er stegene relativt enkle.

Lesemåte/aspekt

Tabell 7 viser at finne-oppgavene var lettere enn oppgaver som krever tolkning og refleksjon. Innenfor hver av de tre kategoriene er det økende vanskegrad på oppgavene, men ikke desto mindre er det en tendens til at brorparten av finne-oppgavene er relativt lette (p-verdi > 70). Samtidig ligger alle de komplekse flervalgsoppgavene innenfor kategorien å forstå og tolke-kategorien. Disse oppgavene genererer inntil 2 poeng og utgjør de vanskeligste oppgavene i prøven. Det bør også tas med i betraktning at det er relativt få oppgaver i refleksjonskategorien (5 av totalt 30), noe som dermed ikke gir like mye rom for variasjon i vanskegrad som i de to andre kategoriene.

Tabell 7: Resultater for ulike lesemåter

Lesemåte/aspekt	Gjennomsnittlig p-verdi
Finne informasjon	71
Forstå og tolke	52
Reflektere og vurdere	52

Oppgaveformat

Tabell 8 gir en oversikt over gjennomsnittlig p-verdi for de ulike oppgaveformatene. Flervalgsoppgavene var lettest, mens komplekse flervalgsoppgaver og åpne oppgaver var vanskeligere.

Tabell 8: Resultater for ulike oppgaveformat

Oppgaveformat	Gjennomsnittlig p-verdi
Åpne oppgaver	57
Kompleks flervalg	44
Flervalg	63

De åpne oppgavene er noe vanskeligere enn flervalgsoppgavene. Dette kan delvis forklares ved at elevene må formulere svaret selv. For enkelte elever på 5. trinn kan det å formulere og skrive et svar innebære en terskel som gjør at de lar være å svare på de åpne spørsmålene (jf. blanke svar), eller at de svarer for upresist til at svaret kan godkjennes. De komplekse flervalgsoppgavene er også vanskeligere enn tradisjonelle flervalgsoppgaver. Dette skyldes blant annet at komplekse flervalgsoppgaver består av flere deloppgaver som må besvares riktig for at eleven skal få poenguttelling. Dette innebærer ofte at elevene må forholde seg til flere og ulike sider ved teksten.

Kjønnsforskjeller

Jentene gjør det gjennomgående litt bedre enn guttene på prøven. Gjennomsnittlig skåre for jentene er 19.4 (p-verdi= 58.8) mens gjennomsnittlig skåre for guttene er 18.4 (p-verdi= 55.8). For å få et inntrykk av hvor store kjønnsforskjellene er har vi i beregnet effektstørrelse². I

² Effektstørrelsene i denne rapporten er beregnet som Cohen´s d . Cohen´s $d = M_1 - M_2 / \sigma_{\text{pooled}}$ where $\sigma_{\text{pooled}} = \sqrt{[(\sigma_1^2 + \sigma_2^2) / 2]}$

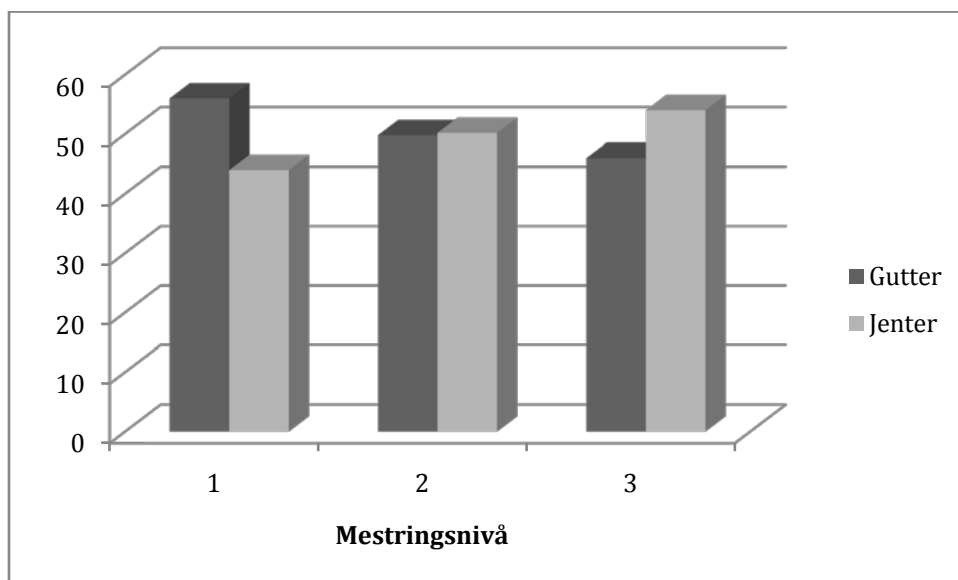
følge Cohen (1992) kan en effektstørrelse på 0.2 ansees som liten, 0.5 som middels og 0.8 som stor. Effektstørrelsen på forskjellen mellom gutter og jenters gjennomsnittlige skåre er 0.15, en forskjell som kan betegnes som forholdsvis liten. Kjønnsforskjellen er dermed noe mindre enn i 2009 da effektstørrelsen var 0.19, men større enn i 2008 da det ikke var reelle kjønnsforskjeller (effektstørrelsen var $d = 0.01^3$). I nasjonal prøve i lesing på 5. trinn 2010 finner vi altså en liten forskjell mellom gutter og jenters gjennomsnittlige prestasjoner, men disse forskjellene er mindre enn rapporterte kjønnsforskjeller for samme aldersgruppe i PIRLS 2006⁴ og også mindre enn rapporterte kjønnsforskjeller i lesing for eldre elever, både i nasjonale prøver i lesing på 8. trinn⁵ og PISA 2003, 2006 og 2009⁶.

I rammeverket for leseprøven på 5. trinn er det definert tre kompetansenivåer med konkrete beskrivelser av hva leserne innenfor et visst nivå er forventet å mestre innenfor de tre lesemåtene (se vedlegg 3). Tabell 9 viser prosentvis fordelingen av gutter og jenter på de tre nivåene.

Tabell 9: Prosentvis fordeling på mestringsnivå, jenter og gutter

Nivå	Jenter	Gutter
Nivå 1	23,5	29,4
Nivå 2	47,2	46
Nivå 3	29,3	24,6

Figur 1 er en grafisk framstilling av andelen gutter og jenter på de ulike nivåene. Vi ser at guttene er i flertall på nivå 1, mens jentene er i flertall på nivå 3. På nivå 2 er det en forholdsvis jevn fordeling av gutter og jenter.

Figur 1: Kjønnsfordeling på mestringsnivå

³ Beregningene for 2009 er basert på hele populasjonen som gjennomførte prøven, mens rapporten for nasjonal prøve i lesing 5. trinn 2008 er basert på et utvalg på til sammen 1323 elever. (Lesesenteret, 2009)

⁴ van Daal, V. et al., 2007

⁵ Vagle, W. et al., 2009

⁶ Kjærnsli, M. et al. 2007; Kjærnsli, M. & Roe, A. (Red.), 2010

Kjønnsforskjeller på tekstnivå

Kjønnsforskjellen er størst på de to skjønnlitterære tekstene. Denne forskjellen i resultat mellom gutter og jenter knyttet til teksttype eller formålet med lesingen er også påvist i tidligere års nasjonale prøver, i PIRLS og i PISA.

Tabell 10: Tekster i leseprøven etter synkende kjønnsforskjell

Tekst	P-verdi alle	P-verdi jenter	P-verdi gutter	Dif	Effektstørrelse
En fin tid	64	67	60	7	0.28
Jeg lager meg	53	56	50	6	0.19
Har hundre tenner	65	66	63	3	0.12
Orkan	52	53	51	2	0.08
Krokodilletenner	45	46	44	2	0.05
Tv-oversikt	59	59	59	-	0.04

Kjønnsforskjeller knyttet til aspekter ved lesing og oppgaveformat

Den gjennomgående tendensen til at jentene gjør det litt bedre enn guttene, gjør seg også gjeldende for de tre ulike aspektene ved lesing og de ulike oppgaveformatene (se tabell 11).

Tabell 11: Resultater for jenter og gutter for ulike oppgavetyper og oppgaveformat

Lesemåter og oppgaveformater	P-verdi alle	P-verdi jenter	P-verdi gutter	Dif	Effektstørrelse
Finne	71	72	71	1	0.07
Tolke	52	54	51	3	0.16
Reflektere	52	54	49	5	0.18
Åpen	57	59	55	4	0.16
Kompleks flervalg	44	45	43	2	0.10
Flervalg	63	65	62	3	0.15

Forskjellen mellom gutter og jenter er minst på oppgaver som krever at eleven skal finne informasjon i teksten. Dette synes konsistent med den etablerte forståelsen at gutter i mindre grad enn jenter viser vilje til å engasjere seg i oppgaver som krever en aktiv tolkende lesere.

Kjønnsforskjeller på oppgavenivå

Enkeltoppgavene med størst kjønnsforskjell har alle en kjønnsforskjell i jentenes favør, og er alle tolknings og refleksjonsoppgaver knyttet til de to skjønnlitterære tekstene i prøven. Samlet bekrefter dette funn fra tidligere undersøkelser på både nasjonalt og internasjonalt nivå som har vist at kjønnsforskjellen i jentenes favør er størst på denne typen tekster og oppgaver.

Tabell 12: Oppgaver i leseprøven med størst kjønnsforskjell

Nr	Tekst	Format	Aspekt	P-verdi alle	P-verdi jenter	P-verdi gutter	Dif	Effektstørrelse
9	En fin tid	cr	tolke	43	47	38	9	0.18
10	En fin tid	mc	tolke	57	62	53	9	0.18
25	Jeg lager meg et nytt språk	cr	reflektere	40	45	36	9	0.18
7	En fin tid	mc	reflektere	53	57	49	8	0.16

Tabell 13 viser oppgavene der forskjellen i henholdsvis gutters og jenters favør kommer tydeligst fram. Tabellen viser at 3 av de 4 oppgavene som kommer ut som ”gutteoppgaver” er knyttet til tabellesing i tv-oversikten. Oppgavene er formulert i alle de tre oppgaveformatene og er knyttet til aspektene finne og tolke. Det kan dermed som det er tema/tekstformat som har appellert til guttene. De 4 oppgavene som kommer ut som ”jenteoppgaver” er tolknings- og refleksjonsoppgaver knyttet til de to skjønnlitterære tekstene.

Tabell 13: Gutte- og jenteoppgaver definert ved sortering etter kjønnsdifferanse

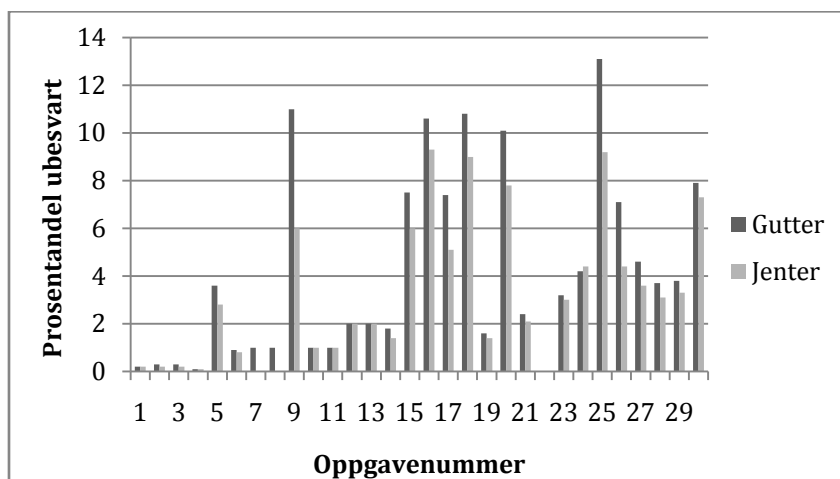
Nr	Tekst	Format	Aspekt	P-verdi jenter	P-verdi gutter	Dif	Effektstørrelse
”Gutteoppgaver”							
13	Tv-oversikt	Flervalg	Tolke	56	60	-4	-0.06
15	Tv-oversikt	Åpen	Tolke	25	28	-3	-0.07
16	Tv-oversikt	Åpen	Finne/Tolke	41	44	-3	-0.06
22	Orkan	Kompl. flervalg	Tolke	54+10	55+10	-1+0	-0.02
”Jenteoppgaver”							
10	En fin tid	Flervalg	tolke	62	53	9	0.18
25	Jeg lager meg et nytt språk	Åpen	reflektere	45	36	9	0.18
9	En fin tid	Åpen	Tolke	47	38	9	0.18
7	En fin tid	Flervalg	reflektere	57	49	8	0.16

Blanke svar

Figur 1 viser at det er minst 95 % av elevene, uavhengig av kjønn som svarer på 23 av de 30 oppgavene. Det er ingen sterk tendens til flere blanke svar mot slutten av prøven, noe som indikerer at arbeidsomfanget i prøven ikke har vært for stort.

Av de 7 oppgavene som viser høyere andel blanke svar enn fem prosent, finner vi seks åpne oppgaver, og en tradisjonell flervalgsoppgave. Flervalgsoppgaven er prøvens siste oppgave, og der er 8% av elevene som ikke besvarer denne oppgaven.

Figuren viser at det er flere gutter enn jenter som lar være å besvare åpne oppgaver. Dette er en tendens vi også har sett tidligere år. Vi vet imidlertid ikke hvorfor flere gutter enn jenter velger å la være å besvare oppgaver. Dette kan både være uttrykk for lav motivasjon og/eller at spørsmålet oppleves som vanskelig.

Figur 2: Prosentandel blanke svar for hver oppgave, fordelt på kjønn

Litteratur

Cohen, J. (1992). A power primer. *Psychological Bulletin*, 112, 155-159.

Kjærnsli, M., Lie, S., Olsen, R. V. & Roe, A. (2007). *Tid for tunge løft. Norske elevers kompetanse i naturfag, lesing og matematikk i PISA 2006*. Oslo: Universitetsforlaget.

Kjærnsli, M. & Roe, A. (2010). *På rett spor. Norske elevers kompetanse i lesing, matematikk og naturfag i PISA 2009*. Oslo: Universitetsforlaget.

Lesesenteret (2009). Den nasjonale prøving i lesing på 5.trinn. Rapport basert på resultatene fra utvalgsundersøkelsen. Lastet ned mai 2009. <http://www.utdanningsdirektoratet.no/Rapporter/Nasjonale-prover-2008--analyse-av-resultater/>

OECD (2004). *Learning for Tomorrow's World: First Results from PISA 2003*. Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development.

Vagle, W., Roe, A. & Narvhus, E. (2009). Den nasjonale prøven i lesing på 8.rinn, 2008. Rapport fra utvalgsundersøkelsen. Lastet ned i november 2009. <http://www.utdanningsdirektoratet.no/Rapporter/Nasjonale-prover-2008--analyse-av-resultater/>

Van Daal, V., Solheim, R. S., Gabrielsen, N. N., & Begnum, A. C. (2007). *Norske elevers leseinnsats og leseferdigheter. Resultater for fjerde og femte trinn i den internasjonale studien PIRLS 2006*. Stavanger: Lesesenteret.

Vedlegg 1

1 Hvorfor må krokodillen legge hodet på skrå for å få ned maten?

- A fordi tennene er så spisse
- B fordi halsen er så stiv
- C fordi tunga er så kort
- D fordi kjevene er så tunge

2 Hvorfor slenger krokodillen byttet hit og dit?

- A fordi den vil skremme byttet
- B for å drepe byttet
- C fordi den har så stiv hals
- D for å dele byttet opp i mindre deler

3 Hva gjør krokodillen når han ikke klarer å rive byttet i stykker?

- A Han svelger stein som ballast.
- B Han slenger maten opp på land.
- C Han venter til maten er råttent.
- D Han bruker den fjerde tanna.

4 Sett ring rundt Rett eller Feil for å vise om setningene under er riktige eller gale.

Krokodillen får stadig nye tenner.	Rett	Feil
Du kan se tennene til alligatoren selv når munnen er lukket.	Rett	Feil
Gavial er en type krokodille.	Rett	Feil
De fleste krokodiller lever av fisk.	Rett	Feil
En nilkrokodille kan bli inntil 5 meter lang.	Rett	Feil

5 Hvilke tre hovedgrupper av krypdyr har vi?

1 _____

2 _____

3 _____

6 Hvor lever nilkrokodillen?

- A ved Nilen
- B i Afrika og på Madagaskar
- C ved elver i alle verdensdeler
- D i alle verdensdeler bortsett fra Europa

7 Hvilken av de fire påstandene under beskriver best hva teksten handler om?

- A ønsket om ekstra oppmerksomhet fordi man er skadet
- B gleden over å få besøk av en venninne på en søndag
- C skrekken for å sy i foten
- D ønsket om at pappa trøster etter skaden

8 Hvorfor blunker faren til hovedpersonen?

- A Han er lei seg og forsøker å blunke bort tårene.
- B Han viser at han bryr seg og at dette skal gå fint.
- C Han viser at han er glad fordi de to har en fin tid sammen.
- D Han har fått rusk inn på øyet og blunker for å få det bort.

9 En stor del av denne teksten forteller hva hovedpersonen *tenker* at kommer til å skje. Skriv den setningen der disse tankene begynner.

10 Hva får vi vite om hvordan det går etter at hovedpersonen kommer hjem fra doktoren?

- A at det blir slik hovedpersonen ønsker seg
- B at en brannbil kjører forbi
- C at hovedpersonen kjeder seg
- D at ingen kommer på besøk

11 Sett ring rundt Rett eller Feil for å vise om setningene under er riktige eller gale.

Kjersti kommer på besøk.	Rett	Feil
Hovedpersonen vrir seg i smerte når doktoren syr.	Rett	Feil
Hovedpersonen blir helt vill når Kjersti kommer.	Rett	Feil
Pappaen synes hovedpersonen er en pyse.	Rett	Feil

12 Når begynner det første programmet i TV-oversikten?

13 Hvor ofte er det nyhetssendinger fram til kl. 1700?

- A tre ganger
- B fire ganger
- C hver halve time
- D hver hele time

14 Hvilke programposter er på samisk?

- A en nyhetssending og barne-TV
- B nyheter og sport
- C Distriktsnyheter
- D I sørhellinga

15 Hvor mange minutters sendetid er på samisk denne dagen?

16 Hvilken episode av serien *Par i hjertes* sendes denne dagen?

17 Hvor foregår handlingen i serien *Dynastiet*?

18 To programmer omtales som dokumentarserier. Hva heter disse programmene?

1.

2.

19 Hva er det japanske ordet for sterk vind?

- A tai foon
- B orkan
- C syklon
- D tropisk storm

20 Hva het mayaenes gud for vind, storm og ødeleggelse?

21 Hvor sterk er vinden i en orkan av kategori 2?

- A 33-42 m/s
- B 43-49 m/s
- C 50-57 m/s
- D 58-69 m/s

22 Sett ring rundt Rett eller Feil for å vise om setningene under er riktige eller gale.

Alle orkaner roterer mot urviseren.	Rett	Feil
En orkan har vindhastighet over 32 m/s.	Rett	Feil
Vinden er sterkest midt inni orkanen.	Rett	Feil
Alle orkaner kan skade bygninger.	Rett	Feil
Den sterkeste typen orkan kaller vi en syklon.	Rett	Feil

23 Hva betyr egentlig ordet syklon?

- A noe som går rundt
- B sterk vind
- C sint gud
- D kraftig storm

24 Teksten beskriver orkanens forskjellige deler. I hvilken del er det mest regn?

- A yttersiden
- B toppen
- C virvelen
- D den indre veggen

25 Hva er det som likner på et dikt i denne teksten?

26 Finn to ord som rimer på hverandre i teksten.

27 Hvilken beskrivelse av teksten passer best?

- A fantasifull lek med ordenes mening
- B alvorlig dikt
- C spennende fortelling
- D fantasifull lek med ordenes klang

28 Hvorfor gråter krokodiller?

- A for å lure til seg folk
- B for å vise at de er triste
- C for å smøre tørre øyne
- D for å kvitte seg med salt

29 Sett ring rundt Rett eller Feil for å vise om setningene under er riktige eller gale.

Sjøløver gråter for å bli kvitt salt fra kroppen.	Rett	Feil
Noen mener at enkelte sjødyr gråter når de er stresset.	Rett	Feil
Havskilpadden dør hvis den ikke gråter.	Rett	Feil
Havskilpadden drikker sjøvann.	Rett	Feil
I gamle dager gråt krokodillen for å lokke til seg menneskebabyer.	Rett	Feil

30 I hvilken av disse situasjonene er det snakk om krokodilletårer?

- A Nina faller på sykkelen og gråter fordi hun har slått seg.
- B Per gråter fordi han har gått seg vill og er redd.
- C Lise har falt innenfor 16-meteren og gråter for å få straffespark.
- D Knut gråter fordi han har mistet lommeboken med 1000 kroner i.

Oversikt tekniske detaljer på itemnivå, populasjon gjennomført prøve 2010

N	54898
Antall item	30
Totalt oppnåelige poeng	33
Mean	19
SD/SE	6.5/.03
Min/maks	0/33
Alpha	.86
Vanskegrad	57.5 ⁷
Gjennomsnittlig inter-item korrelasjon	.17

Tekst	Oppg	Svarfordeling i %						Dyktighet i poeng						D 5 trinn
		MC	A	B	C	D	8	9	a	b	C	d	8	
	CR	0	1	2				0	1	2				
1	Mc	9	72	6	13			15	21	15	14			.42
2	Mc	1	12	5	82			11	14	14	20			.39
3	Mc	11	6	79	4			16	13	20	12			.37
4	Cmc	44	31	25				15	20	24				.53
5	Cr	35	66				3	15	21				11	.47
6	Mc	11	76	7	6		1	15	20	15	12		12	.35
7	Mc	53	36	7	4		1	21	17	14	14		9	.38
8	Mc	5	84	9	2		1	14	20	13	10		9	.39
9	Cr	49	43				9	17	22				12	.45
10	Mc	57	31	5	5		1	21	16	14	14		11	.43
11	Cmc	18	81				1	13	20				9	.44
12	Cr	15	84				2	14	20				9	.35
13	Mc	10	14	17	58		2	14	16	16	21		13	.42
14	Mc	81	6	6	6		2	20	14	14	13		11	.40
15	Cr	67	27				7	18	24				12	.43
16	Cr	48	43				10	17	22				15	.38
17	Cr	40	54				6	16	22				11	.50
18	Cr	22	68				10	14	21				12	.56
19	Mc	79	12	5	3		2	21	13	14	12		9	.49
20	Cr	20	72				9	14	21				11	.58
21	Mc	8	68	3	20		2	14	21	12	15		10	.51
22	Cmc	34	54	10			2	15	20	24			10	.37
23	Mc	37	20	9	30		3	22	17	15	18		11	.37
24	Mc	24	21	17	35		4	19	16	17	22		12	.39
25	Cr	49	40				11	17	23				14	.47
26	Cr	20	74				6	15	21				11	.46
27	Mc	34	7	9	46		4	18	14	14	22		11	.38
28	Mc	22	3	61	11		3	15	13	22	16		11	.51
29	Cmc	44	30	22			4	15	21	25			11	.60
30	Mc	16	21	46	10		8	16	17	22	16		14	.49

⁷ Dersom en regner vanskegrad før gjennomsnittlig sumskåre er avrundet (uten desimaler) blir vanskegraden 57,6. Dersom en beregner vanskegrad med utgangspunkt i desimaltall (18,90) blir vanskegraden 57,3.

Mestringsbeskrivelser i lesing for 5.trinn

Mestringsnivå 1 – Den typiske elev på dette nivået kan:

- Finne* • lokalisere tydelig uttrykte elementer i en tekst med lite konkurrerende informasjon
- Tolke* • trekke enkle slutninger og kombinere informasjon fra flere steder i teksten
- Reflektere* • bruke personlige meninger til å kommentere tekstens innhold

Mestringsnivå 2 – Den typiske elev på dette nivået kan:

- Finne* • lokalisere tydelig uttrykte elementer i en tekst med klart konkurrerende informasjon
- Tolke* • oppfatte hovedtemaet og forstå sammenhenger som ikke er tydelig uttrykt i teksten
- Reflektere* • identifisere formelle trekk ved tekster og ta stilling til eller vurdere tekstens innhold

Mestringsnivå 3 – Den typiske elev på dette nivået kan:

- Finne* • skille sterkt konkurrerende informasjon fra informasjon som er relevant for oppgaven
- Tolke* • forstå motsetningsfylt innhold og komplekse sammenhenger i teksten
- Reflektere* • bruke kunnskap om språk og tekst til å identifisere og forholde seg til mer komplekse trekk ved tekstens form og innhold